

STVARNO KORISNO ZNANJE

ZA UNAPREĐENJE RADA ORGANIZACIJA
ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA

STVARNO KORISNO ZNANJE

ZA UNAPREĐENJE RADA ORGANIZACIJA
ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA

Beograd, 2019.

IMPRESUM

ZA IZDAVAČA

Danilo Ćurčić

AUTORKA

Nevena Dičić Kostić

PREVOD

Jelena Petrović Popović

LEKTURA

Nevena Bojičić

DIZAJN I PRELOM

Sanja Polovina

TIRAŽ

300

ŠTAMPA

New Image, Beograd

www.a11initiative.org

office@a11initiative.org

Dokument je napravljen i objavljen u okviru projekta "Operacionalizacija ljudskih prava - od praktičnih politika do lokalnog nivoa" koji je A 11 - Inicijativa za ekonomska i socijalna prava sprovedla u saradnji sa Britanskom ambasadom u Beogradu.

Stavovi izneti u ovom dokumentu predstavljaju stavove A 11 - Inicijative za ekonomska i socijalna prava, i ne odražavaju nužno i stavove Britanske ambasade u Beogradu.

SADRŽAJ

- 5 **UVOD**
- 6 **BRZINA I INTENZITET PROMENA**
- 8 **CIVILNO DRUŠTVO**
- 9 **NOVI TRENDVI**
- 10 **PRINCIP ZASNOVAN NA LJUDSKIM PRAVIMA I PARTICIPACIJI**
- 14 **UBRZANA URBANIZACIJA**
- 16 **NOVE TEHNOLOGIJE**
- 19 **KAKO SVE TO MOŽE IZGLEDATI U PRAKSI?**
- 34 **ZAKLJUČAK**

UVOD

Publikacija koja je pred vama namenjena je pre svega aktivistima i aktivistkinjama, te svima onima koji su angažovani na zaštiti ljudskih prava radom u nevladinim organizacijama, lokalnim inicijativama ili drugim aktivističkim grupama. Cilj publikacije „Stvarno korisno znanje za unapređenje rada organizacija za zaštitu ljudskih prava“ jeste da ponudi nove ideje za razmišljanje o unapređenju rada organizacija za zaštitu ljudskih prava i da predstavi sveže poglede na rad koji se tiče zagovaranja za unapređenje ili zaštitu ljudskih prava, osnaživanja pojedinaca i zajednica koji zahtevaju bolju zaštitu svojih ljudskih prava, kao i praćenja primene obaveza države u pogledu poštovanja međunarodnih ugovora kojima su garantovana ljudska prava.

Imajući u vidu da je unapređenje stanja u oblasti ljudskih prava, kako u Srbiji, tako i u svetu, usko povezano s radom organizacija civilnog društva, s brzinom prilagođavanja promenama koje se odvijaju oko nas i inovativnim pristupima u radu, želimo da ovom publikacijom otvorimo prostor za diskusiju o unapređenju našeg zajedničkog rada i razmenu ideja o primerima uspešnih borbi za ostvarivanje ljudskih prava. Primeri koji su pred vama ukazuju na neke od univerzalnih tendencija u radu organizacija civilnog društva u oblasti zagovaranja, te osnaživanja pojedinaca i zajednica za bolju zaštitu ljudskih prava, kao i na praćenje primene obaveza koje države imaju prema ratifikovanim međunarodnim ugovorima koji se odnose na zaštitu ljudskih prava. Na kraju, primeri koji su predstavljeni u ovoj publikaciji zbog svoje univerzalnosti mogu biti zanimljivi različitim organizacijama, bez obzira na oblast u kojoj one deluju.

BRZINA I INTENZITET PROMENA

U poslednjih nekoliko decenija živimo u vremenu konstantnih promena. Njihova brzina i intenzitet eksponencijalno i neuhvatljivo rastu. Dok se okolnosti u svetu menjaju u isti mah drastično nabolje i nagore, borba za poštovanje ljudskih prava i njihovu primenu trebalo bi da prati taj tempo.

Dobre vesti donose bezbroj novih izazova. Sigurno je da čovečanstvo nikad nije bilo obrazovanije ni povezanije, ali siromaštvo i nejednakost i dalje pred sobom melju one ranjive i nezaštićene. Nejednakost među razvijenim i stabilnim nacijama, s jedne strane, i siromašnim s druge, sve je veća, a unutar samih država, bile one razvijene ili ne, sve je više zaboravljenih i ranjivih ljudi.

Gradovi postaju sve veći, do 2050. godine dve trećine svetske populacije živeće u njima, a migracije su sve intenzivnije. Svet je topliji, a prirodnih resursa sve je manje. Demokratija i građansko društvo su pred sudom vremena i sve je više struja koje u njima ne vide adekvatan model koji pruža bezbednost i blagostanje.

Zaštita ljudskih prava mora ići u korak s tim promenama, posebno stoga što izgleda da je broj onih koji su zainteresovani da u njih ulažu sve manji. Indeks vladavine prava za 2018. godinu (2018 Rule of Law Index) ukazuje na to da je poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda opalo u skoro dve trećine od 113 zemalja obuhvaćenih istraživanjem, a da broj autoritarnih režima i stepen nepoštovanja međunarodnih obaveza rastu.

CIVILNO DRUŠTVO

Često nam se čini da se civilno društvo menja sporije nego drugi društveni akteri. Kompleksnost primene ljudskih prava sprečava organizacije, posebno one lokalne (*grassroot*), da gledaju više unapred. Ograničeni resursi često onemogućavaju dugoročno strateško planiranje, pa mnoge promene i inovacije, koje bi inače doprinele njihovoj efikasnosti, prolaze neprimećeno ili u najboljem slučaju završe u „fioci za kasnije“.

Ali svet je, kao i Srbija, pun primera koji dokazuju suprotno. Mnogo je organizacija i pojedinaca koji idu ispred vremena, koji rizikuju i istražuju nove perspektive. Od malih promena u tome kako ćemo meriti uspeh projekta, na koje načine ćemo čuti i uvažiti mišljenje građana, do toga da ćemo gradove pokušati da pretvorimo u živi pokretač ljudskih prava.

U Srbiji organizacije civilnog društva već decenijama funkcionišu u okolnostima parcijalne ili nikakve državne i društvene podrške zaštiti ljudskih prava. Ljudska prava su visoko na agendi samo u retkim trenucima. Stoga organizacije stalno rade pod velikim pritiskom neizvesnosti, bez mogućnosti da strateški planiraju unapred i prestano biraju bitke.

S druge strane, organizacije u Srbiji imaju dugu i bogatu tradiciju, kao i neizmerno iskustvo stečeno u turbulentnom vremenu. Njihova kreativnost i preduzimljivost najčešće su impresivne.

Počev od načina na koji planiraju, implementiraju i zagovaraju promenu, te organizacije su uvek u prvim redovima borbe za ostvarivanje ljudskih prava.

NOVI TRENDOWI

Aktivnosti organizacija civilnog sektora najčešće spadaju u neku od ove tri kategorije: zagovaranje, monitoring i osnaživanje zajednica. Nепrestano tražimo nove načine da promene u koje verujemo prihvatimo što više ljudi, da građani i građanke u što većem broju stanu iza njih, da ih podrže donosioci odluka, da inspirišemo i motivišemo na akciju. Pored toga, konstantna je potreba za objektivnim posmatranjem rezultata rada i vrednovanjem aktivnosti – da bismo znali kako da ih menjamo, ali i da bismo stalno proveravali i ocenjivali aktivnosti svih koji u ostvarivanju ljudskih prava učestvuju i uticali na njih. Na kraju, cilj je uvek da građani ostanu osnaženi da se za svoja prava bore kontinuirano, da mogu da uvide problem i traže rešenje.

Primeri koji se nalaze u ovoj publikaciji pokazuju neke od novih univerzalnih tendencija u zagovaranju, osnaživanju i monitoringu i mogu biti zanimljivi organizacijama bez obzira na oblast u kojoj deluju.

U poslednje vreme, ove aktivnosti prožima nekoliko trendova: **povratak širokom pristupu zasnovanom na ljudskim pravima (engl. *human rights-based approach*) i participaciji, upotreba novih tehnologija i nezaustavljiva urbanizacija koja utiče i na ostvarivanje ljudskih prava.**

Te promene otvaraju mogućnost, ali i obavezu, da razumemo nove inicijative i da istražimo njihove mogućnosti u Srbiji.

PRINCIP ZASNOVAN NA LJUDSKIM PRAVIMA I PARTICIPACIJI

TEŽIŠTE NIJE NA POTREBAMA GRAĐANA, VEĆ NA DUŽNOSTIMA DRŽAVA, TAKO DA JE CILJ OSNAŽIVATI GRAĐANE KAKO BI BILI RAVNOPRAVNI I JAKI SAGOVORNICI.

Jedan od najvećih izazova u radu organizacija civilnog društva jeste kako od svakodnevnih obaveza i projektnih zadataka videti široku sliku. Organizacije koje su svakodnevno svedoci problema i izazova s kojima se najugroženiji građani i građanke susreću s pravom nekad imaju osećaj da posmatranje šire slike znači gubljenje energije koja bi se mogla usmeriti na direktnu pomoć i promenu. Ipak, pristup svakom problemu sa aspekta razumevanja univerzalnosti i širine ljudskih prava jedini je način da standardi i principi postanu integralni deo kreiranja politika i donošenja odluka u čijem središtu su ljudsko dostojanstvo i vladavina prava.

Pristup zasnovan na poštovanju ljudskih prava jeste pristup kojim se uspostavljene međunarodne obaveze koriste kao osnov kreiranja politika i implementacije zakona. Taj pristup zasniva se na tome da su međunarodni standardi ljudskih prava stvorili obavezu i dužnost država da ih one u svim segmentima svog delovanja poštuju, unapređuju i štite. Težište nije na potrebama građana, već na dužnostima država, tako da je cilj osnaživati građane kako bi bili ravnopravni i jaki sagovornici. Građani nisu ostavljeni dobroj volji države da njihova prava poštuje, već je država ta koja ima odgovornost da implementira sve standarde preuzete međunarodnim obavezama. Iako bi se na prvi pogled moglo reći da je pravljenje ove razlike nepotrebno, pokazalo se da ovaj pristup stvara narativ u kome je moguće

ostvariti održive promene. U suštini, pristup zasnovan na ljudskim pravima teži tome da standarde ljudskih prava, kao što su odgovornost i transparentnost, legitimitet, osnaživanje, participacija, jednakost i nediskriminacija, uključi u sve planove, politike i procedure donošenja odluka.

Sagledavanje široke slike neraskidivo je povezano sa ciljanom i detaljnom analizom stavova i mišljenja građana i građanki ka kojima su aktivnosti usmerene. Povratna informacija je najadekvatnije merilo uspeha projekta i način da se osigura njegova efikasnost. Bez nje je teško utvrditi najbolji način delovanja.

Uloga organizacija civilnog društva, bez obzira na oblast kojom se bave, ciljnu grupu ili aktivnosti, treba da obuhvata i edukaciju i ohrabrivanje građana da učestvuju u donošenju odluka koje utiču na njihova prava. Širenje ideja o beskompromisnom poštovanju ljudskih prava i ukazivanje na to da je kultura ljudskih prava nezamenljiv atribut svakog naprednog društva i da nit svakog projekta treba da bude osnaživanje građana da ih upoznaju i koriste vode ka odgovornosti institucija čija je obaveza da obezbede poštovanje, zaštitu i ostvarivanje ljudskih prava.

U tom pogledu, posebno je važna participacija građana u kreiranju aktivnosti koje sprovode organizacije civilnog društva. Jednako je važno uključiti građane u kreiranje same ideje, analizirati njihove stavove i mišljenja tokom sprovođenja projekta i uzeti u obzir njihovu ocenu krajnjih rezultata projekta. Razlozi za participaciju su mnogobrojni, ali dva nesumnjivo ukazuju na to u kojoj meri je nemoguće sprovesti projekte koji donose promenu bez participacije. Prvo, sagledavanje problema bez participacije pod velikim je rizikom netačnosti i nepotpunosti; drugo, participacija obezbeđuje poverenje u sam ishod projekta, u dobru volju i iskrenost onih koji projekat sprovode. Ozbiljan pristup participaciji građana i građanki, pored toga što dovodi do rezultata koji su stvarno korisni, osnažuje građanke i građane da trajno i održivo mogu da zastupaju svoje interese.

Jedna od organizacija koje svoje aktivnosti u potpunosti kreiraju oko participacije građana jeste PPR (Participation and the Practice of Rights) iz Belfasta. Ta organizacija se prepoznaje kao globalni lider u pristupu koji je sasvim fokusiran na edukaciju i osnaživanje građana da koriste ljudska prava u borbi za unapređenje svog svakodnevnog života.

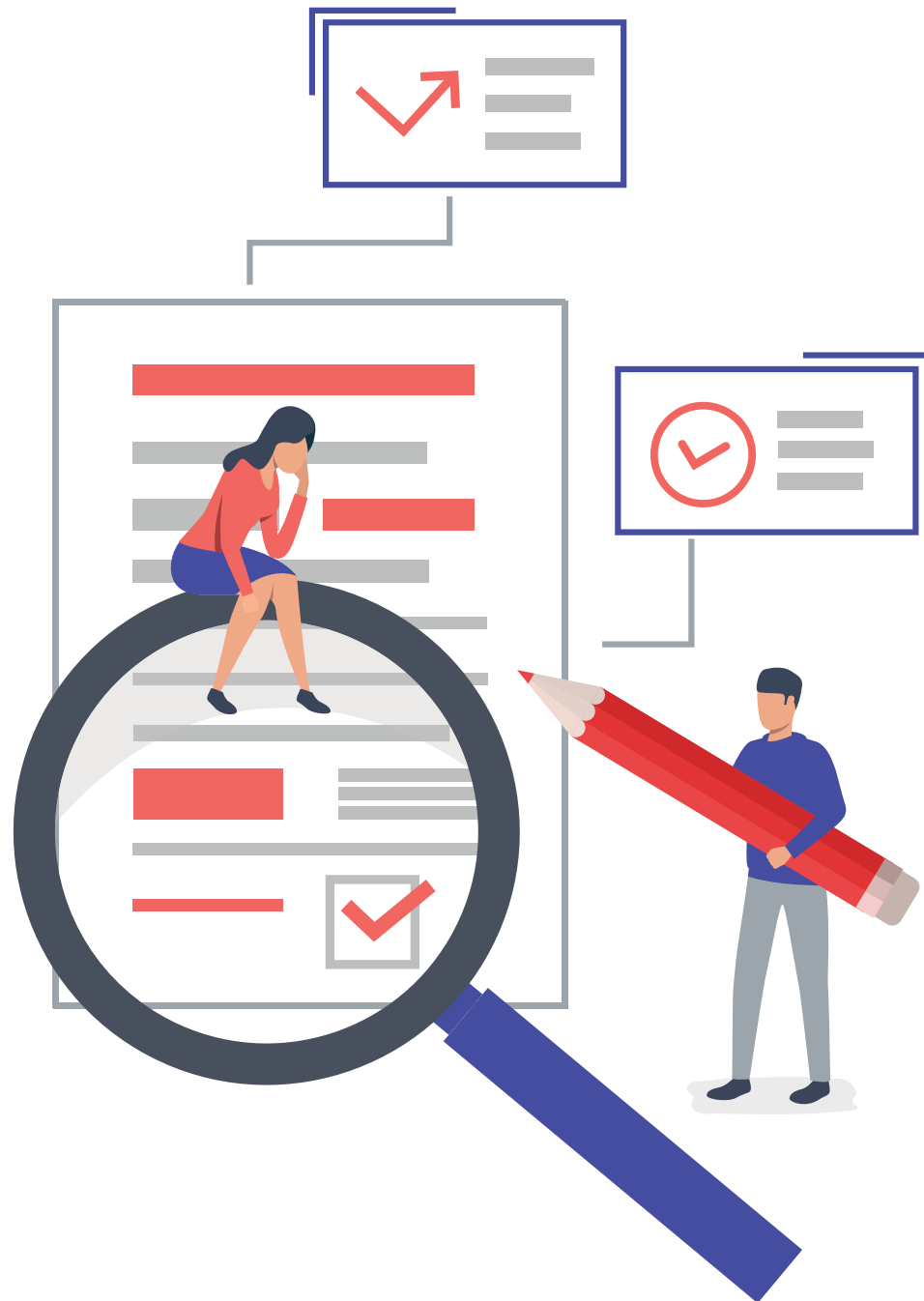
Od prava na stanovanje, na pristup obrazovanju, zdravstvenim uslugama, njihova vizija je da ljudi koji u ugroženim zajednicama žive već imaju dragoceno znanje o problemima s kojima se suočavaju i ideje kako da te probleme reše. Cilj PPR-a je da to iskustvo i znanje uobličiti tako da sami građani mogu ravnopravno da učestvuju u procesu donošenja odluka, u kojem su uobičajeno diskreditovani i marginalizovani. Jedan od njihovih ključnih projekata je učestvovanje predstavnika zajednice u osmišljavanju merila po kojima se može ocenjivati napredak u primeni ekonomskih i socijalnih prava. Putem istraživanja, prikupljanja dokaza na terenu, fokus grupa, pristupa informacijama od javnog značaja, građani učestvuju u proceni problema, traženju rešenja i širenju informacija. Indikatori koje kreiraju imaju zadatak da odgovore na dva pitanja:

- da li vlasti progresivno i neprestano rade na unapređenju ostvarivanja prava;
- da li zajednica oseća unapređenje na terenu.

Ono što njihove projekte čini jedinstvenim jeste to što ih kreiraju i mere tako da oni jednostavno nisu gotovi dok ne dođe do promene na terenu, pri čemu im indikatori pomažu da promene prate precizno i u realnom vremenu, pa lako mogu da koriguju aktivnosti.

Kancelarija Visokog komesara za ljudska prava je 2012. godine njihov pristup prepoznala kao najbolji primer prakse koja omogućava zajednicama da zahtevaju i ostvare svoja prava. (<https://www.pprproject.org>)

Mogućnost da se čuje mišljenje korisnika projekata ključni je korak u izgradnji poverenja. Bez uključivanja u dijalog i razmene mišljenja nije moguće osnažiti one ka kojima su aktivnosti usmerene. Tako standardi i principi ljudskih prava postaju integralni deo kreiranja politika i donošenja odluka u čijem središtu je ljudsko dostojanstvo.

UBRZANA URBANIZACIJA

S DRUGE STRANE, VELIKI BROJ GRADOVA OSTAJE BAZA UNIVERZALNIH VREDNOSTI POŠTOVANJA PRAVA U VREMENU KAD MNOGE VLADE PRAVE ZAOKRET NADESNO. NISU MALOBROJNI GRADOVI KOJI USPEVAJU DA ODRŽE POLITIKU SOCIJALNE JEDNAKOSTI I INKLUZIJE I DA SVOJIM AKTIVNOSTIMA DAJU PRIMER DA JE I TO MOGUĆ I OSTVARLJIV PUT.

Ubrzana urbanizacija dovela je do novog fenomena – do osnaživanja i repozicioniranja gradova, ne samo kao jedinica lokalne samouprave već i kao entiteta s kojima građani i građanke osećaju najjaču vezu. S jedne strane, to su mesta koja osećaju kao svoj dom, u čijem razvoju žele da učestvuju, a s druge – to su organizacije od kojih očekuju podstrek, pomoć i zaštitu. Život se događa u gradovima i lokalnim zajednicama. Na lokalnom nivou se otvaraju socijalna, politička i ekonomska pitanja, politike se pretvaraju u konkretne akcije i ostvaruju se prava. Specifičan položaj gradova omogućava ljudima da se u tom okviru efikasno bave kako lokalnim, tako i globalnim pitanjima, pa gradovi postaju centar aktivnosti organizacija civilnog društva. S druge strane, gradovi se šire brzinom koju ni najefikasnije lokalne samouprave ne mogu da isprate. Praćenje takvog razvoja zahteva planiranje i akciju, za šta u većini slučajeva nema dovoljno kapaciteta.

Migracije ka gradovima izazvane su različitim faktorima: ekonomskim razlozima, ratovima, prirodnim katastrofama izazvanim klimatskim promenama i dr. Zbog toga se gradovi šire sasvim nespreni da pruže minimum životnog standarda ljudima koji u njih dolaze. S druge strane, veliki broj gradova ostaje baza univerzalnih vrednosti poštovanja prava u vremenu kad mnoge vlade prave zaokret nadesno. Nisu malobrojni gradovi

koji uspevaju da održe politiku socijalne jednakosti i inkluzije i da svojim aktivnostima daju primer da je to moguće i ostvarljiv put.

Sve dublji socijalni jaz zahteva sinhronizovan rad i zagovaranje na globalnom nivou. Zagovaranje u tom slučaju, kao i u većini drugih, ima smisla samo ako mu prethode ozbiljne konsultacije s lokalnim zajednicama. Tako se mogu postaviti prioritete te uključiti donosioci odluka, poslovi i investitori – da bi se odmakli od izgradnje koja gazi preko ljudskih prava i stavlja biznis ispred ljudskih prava održivog razvoja.

NOVE TEHNOLOGIJE

ORGANIZACIJE, BEZ OBZIRA NA VELIČINU, IMAJU OBIČAJ DA KORISTE I ADAPTIRAJU LAKO DOSTUPNE TEHNOLOGIJE, TAKO DA POSTOJI VEOMA MALO TEHNOLOGIJA KOJE SU RAZVIJENE POSEBNO ZA POTREBE OSTVARIVANJA LJUDSKIH PRAVA.

Odavno se o tehnologiji u kontekstu ljudskih prava ne raspravlja samo u pogledu zaštite podataka i prava na privatnost – tehnologija je postala ključna u dokumentovanju, izveštavanju i praćenju kršenja ljudskih prava. Tako, na primer, obrada velikih podataka (*big data*) omogućava mapiranje trendova i obrazaca, sagledavanje efekata politika i odgovornosti aktera.

Danas se organizacije civilnog društva prvenstveno oslanjaju na široko prihvaćene tehnologije: za komunikaciju se oslanjaju na WhatsApp i Telegram, za promociju ideja na WordPress ili Drupal, na Dropbox ili Google Drive za čuvanje podataka i na Skype i Zoom za sastanke i intervju.

Organizacije civilnog društva najčešće rade pod velikim vremenskim i finansijskim pritiskom, pa je njihov pristup upotrebi tehnologija odraz takvog rada. Organizacije, bez obzira na veličinu, imaju običaj da koriste i adaptiraju lako dostupne tehnologije, tako da postoji veoma malo tehnologija koje su razvijene posebno za potrebe ostvarivanja ljudskih prava. Neka od tih softverskih rešenja usmerena su uglavnom na upravljanje informacijama i komunikaciju. Tako je, na primer, projekat **OpenEvsys** (<https://openevsys.org/>) kreiran za dokumentovanje kršenja ljudskih prava, a mobilna aplikacija koju je kreirao **Guardian Project** štiti privatnost u elektronskoj komunikaciji (<https://guardianproject.info/>).

U neverovatnoj ekspanziji tehnologije, dominantno je nekoliko trendova: razvoj i upotreba veštačke inteligencije, automatizacija i uticaj koji na budućnost rada ima „gig ekonomija“.

Veštačka inteligencija i automatizacija imaju jednak potencijal i da grade pravednije društvo jednakih prilika i da budu uzrok masovne nezaposlenosti i nejednakosti dosad neviđenih razmera. Baš zato je neophodno staviti ljudska prava u centar razvoja tehnologije – ona treba da ostanu graničnik u preplitanju ljudi i tehnologije, ali i sredstvo koje borci za ljudska prava aktivno i inventivno koriste u svom radu.

Veštačka inteligencija znatno proširuje dostupnost i kvalitet podataka na osnovu kojih donosimo odluke. Ona već otvara nove mogućnosti, povećava efikasnost i ljudski potencijal. Istovremeno, brz razvoj u oblasti veštačke inteligencije izaziva mnoštvo pitanja o uticaju na čovečanstvo. Stvaran je rizik da te promene povećanjem produktivnosti dovode do povećanja nejednakosti.

Jedan od primera koji pokazuju mogućnosti veštačke inteligencije jeste projekat Univerziteta u Šefildu (University of Sheffield) i Univerziteta Pensilvanije (University of Pennsylvania), koji su veštačku inteligenciju koristili kako bi razvili metod koji predviđa odluke Evropskog suda za ljudska prava. Istraživački tim je identifikovao 584 slučaja u vezi sa članovima 3, 6 i 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima i kreirao algoritam koji u njima pronalazi tekstualne šeme. Koristeći taj algoritam, tim je uspeo da sa sigurnošću od 79% predvidi ishod odluke. Projekat je pokazao da veštačka inteligencija može da se koristi u predviđanju sudskih odluka, što potencijalno može dramatično uticati na uspeh i efikasnost sporova povodom kršenja ljudskih prava.¹

Razvoj tehnologije omogućio je ekspanziju „gig ekonomije“, koja je uticala na promenu prirode rada. Dostupnosti fleksibilnih pozicija stvorila je prilike za neke ljude, a s druge strane negativno uticala na život drugih ljudi. Novi biznis modeli stvorili su nove radne odnose koji se ne uklapaju u tradicionalne okvire. Na primer, postalo je uobičajeno da se poslovi

¹ Za više informacija videti: <https://www.sheffield.ac.uk/news/nr/artificial-intelligence-predicts-outcomes-human-rights-trials-study-1.656915>

identični onima koje obavljaju stalno zaposleni i poslovi vrlo slični njima maskiraju kao „samozaposlenost“ ili „slobodni poslovi“ kako bi pregovaračka prava ili pravo na udruživanje onima koji su tako angažovani ostali nedostupni.

U posljednje vreme, primena *blockchain*-a u zaštiti ljudskih prava postaje sve izvesnija. *Blockchain* se, na primer, može koristiti da se potvrdi da je video, slika ili drugi digitalni dokument stvarno postojao u određenom trenutku. Ta „potvrda postojanja“ može povećati dokaznu težinu digitalnih dokumenata kao što su video-snimci ili fotografije kršenja ljudskih prava koji se mogu pojaviti na društvenim mrežama. *Blockchain tehnologiju preliminarno koristi projekat Video Vault, koji omogućava čuvanje digitalnih resursa bilo koje vrste za kasniju upotrebu. Video Vault olakšava verifikaciju digitalnih zapisa tako što daje tačan vremenski pečat onlajn sadržaju. Podaci koje sakupe pojedinci ili organizacije tako mogu biti „overeni“ i dodati blockchain-u kako bi se stvorio javni zapis koji omogućava verifikaciju medija koji sadrže dokaze o kršenju ljudskih prava.*²

Organizacije za zaštitu ljudska prava imaju zadatak da se iz ove arene ne povlače i da istražuju kako mogu uticati na to da tehnološki napredak koristi svim ljudima, a ne da produbljuje nejednakost onih koji su već marginalizovani.

² Za više informacija videti: <https://www.bravenewtech.org/join.php>

KAKO SVE TO MOŽE IZGLEDATI U PRAKSI?

Zanimljivo je posmatrati kako pristup zasnovan na ljudskim pravima i participacija, nove tehnologije i urbanizacija inspirišu promene širom sveta. Sledeći primeri oslikavaju uticaj koji poslednjih godina ti trendovi imaju na procese osnaživanja, zagovaranja i monitoringa koji su značajni za ostvarivanje ljudskih prava.

URBANIZACIJA I REPOZICIONIRANJE GRADOVA U OSTVARIVANJU LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Gradovi ljudskih prava (Human Rights Cities)

Primer fleksibilnosti i adaptabilnosti na individualne i kolektivne potrebe u novim okolnostima je globalni projekat *Gradovi ljudskih prava*.³ Taj projekat neguje kulturu ljudskih prava i pruža priliku za suočavanje sa specifičnim lokalnim i regionalnim izazovima.

LJUDSKA PRAVA NE MOGU SE SAMO PRELITI IZ GLOBALNOG POLITIČKOG SISTEMA I NE MOGU BITI OSTVARENA SVE DOK SE SASVIM NE PRIHVATE NA LOKALNOM NIVOU. ZAJEDNICA KOJA ZAISTA NEGUJE KULTURU LJUDSKIH PRAVA MORA U POTPUNOSTI VEROVATI DA SU ONA KLJUČNA ZA SVAKODNEVNI ŽIVOT.

Sprovođenje i prilagođavanje međunarodnih standarda ljudskih prava lokalnom nivou jeste najbolji način da se osmisle bolje javne politike i osnaže

³ Za više informacija videti: <https://humanrightscities.net/>

pojedinci. Od uključivanja, održivosti, rodne ravnopravnosti, životne sredine, pristupačnosti, dobre uprave – lokalni nivo je mesto susreta svih tih pitanja. *Gradovi ljudskih prava* koriste strateški položaj na lokalnom nivou za rešavanje takvih pitanja.

Širenje pokreta *Gradova ljudskih prava* motiviše lokalne i regionalne vlasti da poštuju standarde ljudskih prava u svojim internim operacijama i interakciji sa građanima. Ipak, i sam projekat prepoznaje da su akteri i mehanizmi potrebni za transformaciju lokalne kulture ljudskih prava različiti za svaki grad i region. Tako će, na primer, grad ljudskih prava u Švedskoj usvojiti lokalne prioritete i pristup koji se razlikuju od grada ljudskih prava u Austriji ili Holandiji, ili, jednog dana, u Srbiji.

Uspostavljen koncept grada ljudskih prava dovoljno je fleksibilan da se prilagodi tim razlikama. U srži ideje su združeni zajednica i pojedinac, pri čemu zajednica aktivno učestvuje u osnaživanju građana da razumeju i zahtevaju svoja prava, kao i da učestvuju u odlukama koje na njih utiču. Cilj je da se ljudska prava integrišu u sve politike i prakse grada i, možda najvažnije, da se održi konstantni momentum implementacije ljudskih prava. To je, naravno, pokušaj odgovora na jedan od najvećih izazova implementacije projekata ostvarivanja ljudskih prava: konstantno projektno planiranje. Ideja iza *Gradova ljudskih prava* je da ljudska prava u celini budu prisutna uvek, kao nit utkana u sve aktivnosti i planove koji se sprovede na lokalnom nivou.

Svesni važnosti takvog pristupa, gradovi širom sveta počeli su da preduzimaju korake kako bi postali gradovi ljudskih prava. Do sada su to Jork u Velikoj Britaniji, Judžin u Sjedinjenim Američkim Državama, Džakarta u Indoneziji, Barselona u Španiji, Rosario u Argentini, Gvangju u Južnoj Koreji i Lund u Švedskoj.

Jork – zagovaranjem do cilja

Jork je 2017. godine postao prvi grad ljudskih prava u Velikoj Britaniji (*York: Human Rights City*). Organizacija **Jork: grad ljudskih prava**⁴ postala je katalizator aktivnosti i ideja koje se odnose na zaštitu ljudskih

⁴ Za više informacija videti: <https://www.yorkhumanrights.org/>

prava, uključujući osnaživanje organizacija civilnog društva, istraživača i naučnika i povezivanje biznisa i pojedinaca koji žele da se uključe u razvoj ljudskih prava u Jorku. U nastajanju Jorka kao grada ljudskih prava kontinuirano su učestvovali i građani, koji su izabrali pet prioriternih oblasti: obrazovanje, stanovanje, zdravlje, adekvatan standard života, jednakost i nediskriminaciju.

Jedna od aktivnosti u okviru te inicijative je i projekat *Glavni glasovi zajednice* (*The Community Voices*), čiji je cilj da uključi građane do kojih je nateže doći, građane sa margine koji suviše retko imaju priliku da razgovaraju o svojim prioritetima i problemima. Ideja je da se inkluzija najranjivijih građana u Jorku postigne na tri načina: prvo, radom s beskućnicima i korisnicima socijalne pomoći, zatim radom s ljudima koji žive i rade u prethodno zapostavljenim naseljima, a onda i putem redovnih sastanaka sa celom zajednicom, s temama koje su zajednička briga širokog kruga ljudi i organizacija.

Ovaj primer pokazuje izuzetan značaj procesa zagovaranja, koje je u slučaju Jorka trajalo čitavih šest godina. Pokazalo se da je za održivost i integritet projekta od nezamenljivog značaja bilo to što je među donosiocima odluka i visokorangiranim gradskim službenicima postojao konsenzus o značaju projekta i što je projekat imao punu podršku lokalnih političkih stranaka. Jedan od rezultata zagovaranja i saradnje između gradske vlasti i civilnih organizacija jeste osnivanje grupe koja će, u ime grada, sprovoditi finansijsku inkluziju i upravljati fondom za finansiranje kriznih kredita i inicijativa za inkluziju. Grupa bi trebalo da pomogne građanima u vođenju ličnih finansija, uključujući dugoročno planiranje i odgovorno zaduživanje.

Iako je prerano govoriti o rezultatima, preciznost s kojom su definisani mogući izazovi i planovi za njihovo rešavanje ukazuju na to da taj projekat ima priliku da postane održivi primer dobre prakse. Moto da grad ljudskih prava nije sam sebi cilj, već stanica na dugom putu, govori nam da od kompleksnosti izazova ne treba bežati; treba je analizirati. Ljudska prava ne mogu se samo preleteti iz globalnog političkog sistema i ne mogu biti ostvarena sve dok se sasvim ne prihvate na lokalnom nivou. Zajednica koja zaista neguje kulturu ljudskih prava mora u potpunosti verovati da su ona ključna za svakodnevni život.

Grad Izlington – stvaranje narativa u kome je zalaganje za jednakost glavna tema

CILJ KOMISIJE JE DA IZLINGTON POSTANE PRAVEDNIJE MESTO ZA ŽIVOT SMANJENJEM SIROMAŠTVA I NEJEDNAKOSTI U OBLASTIMA KOJE SU GRAĐANIMA NAJVAŽNIJE, A TO SU NEJEDNAKOST PRIHODA, DOSTUPNOST ZAPOSLENJA, PODRŠKA PORODICAMA, INKLUZIVNA ZAJEDNICA, BEZBEDNOST, PRAVO NA STANOVANJE I ZDRAVLJE.

Iako na prvi pogled deluje prosperitetno, grad Izlington je 24. najsiromašnija lokalna samouprava u Engleskoj. Uz saradnju sa civilnim društvom, gradska uprava je prepoznala dijalog o smanjenju siromaštva i nejednakosti kao ključni element izgradnje socijalne i ekonomske jednakosti i kulture ljudskih prava. Istraživanje javnog mnjenja pokazalo je da je dijalog na lokalnom nivou jedno od primarnih očekivanja građana, a da je među zaposlenima gradske uprave njena uloga u zaštiti ekonomskih i socijalnih prava jedan od prvih razloga za to što biraju da u njoj rade.

Stoga je Izlington 2010. godine osnovao prvu **Komisiju za pravednost** u Velikoj Britaniji⁵, što je ujedno okvir za suočavanje sa socijalnom nejednakošću na lokalnom nivou i motivacija da se ide iznad zakonskih obaveza i izvan njih. Cilj Komisije je da Izlington postane pravednije mesto za život smanjenjem siromaštva i nejednakosti u oblastima koje su građanima najvažnije, a to su nejednakost prihoda, dostupnost zaposlenja, podrška porodicama, inkluzivna zajednica, bezbednost, pravo na stanovanje i zdravlje.

Ključni deo rada Komisije su redovni sastanci sa građanima, koji se uvek odvijaju na različitim mestima, od škola, opštinskih sala, do kompanija. Cilj je da se svim grupama građana omogući da, bez mnogo napora i odricanja, učestvuju u dijalogu. Nakon svakog sastanka, Komisija objavljuje kratak izveštaj u lokalnim novinama kako bi predstavila zaključke, ali i da bi inspirisala građane da se uključe u taj proces u još većem broju. Tokom prve godine postojanja, više od 500 građana je prisustvovalo sastancima, a mnogi su dolazili više puta i ostali uključeni u lokalnu politiku.

⁵ Za više informacija videti: <https://www.islington.gov.uk/about-the-council/vision-and-priorities/fairness-commission>

Komisija je imala i veliku ulogu u formiranju gradske politike stanovanja u Izlingtonu, što je dovelo do usvajanja gradske Strategije o praznim stambenim jedinicima (*Islington Council Housing Strategy 2014–2019*). Strategija je omogućila da se prazni stanovi identifikuju i počnu ponovo koristiti. U periodu od 2010. do 2013. godine omogućena je upotreba 300 praznih stanova, a uz saradnju s nevladinim organizacijama, grad nastavlja da istražuje načine da spreči akumulaciju nekretnina radi uticaja na tržište.

Projekat Pravedan budžet za pravedan grad – donošenje odluka uz razumevanje socio-ekonomske nejednakosti (Newcastle City Council)

ANALIZA BUDŽETA JE OZBILJNO SREDSTVO BORBE JER OTVARA MOGUĆNOST DA SE DEBATUJE O PRIHODIMA, ALOKACIJI I TROŠKOVIMA KOJI UTIČU NA LJUDSKA PRAVA – POSEBNO NA EKONOMSKA I SOCIJALNA PRAVA.

Jedan od najčešćih argumenata država u prilog tezi da je nemoguće implementirati obavezu poštovanja ljudskih prava u većoj meri jeste izgovor da nema dovoljno sredstava. Ipak, analiza budžeta još se, kao metod, ne koristi dovoljno među organizacijama civilnog društva. Iako bi analiza omogućila ulazak u debatu o suštini društvenog uređenja, ekonomiji, prioritetima i, ništa manje važno, o vrednostima, organizacije civilnog društva i dalje oklevaju kad treba napraviti iskorak u tom pravcu. Analizom budžeta istraživači dobijaju podatke o politikama država i planovima, a uz to i priliku da predlože alternativu. Analiza budžeta je ozbiljno sredstvo borbe za konfrontaciju s donosiocima odluka jer otvara mogućnost da se debatuje o приходima, alokaciji i troškovima koji utiču na ljudska prava – posebno na ekonomska i socijalna prava.

Projekat Pravedan **budžet za pravedan grad**⁶ usmeren je na omogućavanje donošenja budžetskih odluka uz razumevanje stavova i potreba ugroženih stanovnika grada. Svi budžetski predlozi procenjuju se Integrisanom procenom uticaja (*Integrated Impact Assessment [IIA]*),

⁶ Za više informacija videti: https://www.newcastle.gov.uk/sites/default/files/wwwfileroot/your-council-and-democracy/budget-annual-report-and-spending/newcastle_2020_investing_in_a_fairer_future_-_efficiency_plan.pdf

koja uzima u obzir lokalnu stratešku procenu potreba, kvantitativne podatke o zajednici, ali i kvalitativne podatke, tačnije rezultate konsultacija i dijaloga sa onima na koje promene potencijalno utiču. Svi budžetski predlozi objavljuju se i pre konsultacija i nakon njih kako bi se osiguralo da se odluke zasnivaju na razumevanju njihovog uticaja na građane i razvoj grada, a posebno da bi se saznalo kakav je njihov efekat na socijalno-ekonomske izazove, zdravlje i dobrobit građana i životnu sredinu. Dodatno se obavlja procena uticaja na ranjive grupe, posebno na beskućnike, građane koji žive u siromašnim delovima grada, građane s niskim prihodima, građane koji potencijalno imaju prepreke u zapošljavanju zbog nižeg nivoa obrazovanja, kao i na hraniteljske porodice.

Borba protiv zloupotrebe subvencija u Čikagu – Downtown Prosperity, Neighborhood Neglect

Organizacija *Grassroots Collaborative* je godinama vodila kampanju protiv zloupotrebe subvencionisanog finansiranja (*Tax increment financing* [TIF]) i povlašćenog oporezivanja projekata izgradnje i unapređenja infrastrukture. Na primer, u periodu od 2011. do 2015. godine, skoro polovina od 1.300.000.000 dolara namenjenih za urbani razvoj otišla je u *Loop* (centralni poslovni okrug Čikaga) i slične projekte. Drugim rečima, mehanizam koji je bio namenjen za razvoj i unapređenje ugroženih i nerazvijenih delova grada zloupotrebljen je tako da je počeo da stvara još veći ekonomski disparitet u Čikagu. Izveštaj koji je organizacija objavila, **Downtown Prosperity, Neighborhood Neglect**⁷, pokazao je da je, dok su radnici, najčešće pripadnici manjinskih grupa, masovno gubili poslove, grad donirao milione korporacijama koje su ulagale u gradnju u centru grada. Kompanije čiji je godišnji prihod prelazio 2.000.000.000 dolara dobijale su milionske poreske olakšice predstavljajući, primera radi, interne adaptacije i renoviranja kao unapređenje kvaliteta života u gradu. *Grassroots Collaborative* je 2012. godine uspešno izdejstvovao svoju prvu pobedu – da *Chicago Mercantile Exchange* (CME), najveći svetski centar za trgovanje obveznicama, vrati 15.000.000 dolara prethodno dobijenih

7 Za više informacija videti: <http://grassrootscollaborative.org/wp-content/uploads/2016/07/DowntownProsperityNeighborhoodNeglect.pdf>

subvencija u grad. Nakon toga se s tom praksom nastavilo i donete su odluke o vraćanju više desetina miliona dolara subvencija.

PRISTUP ZASNOVAN NA LJUDSKIM PRAVIMA I PARTICIPACIJA

Pristup zasnovan na ljudskim pravima omogućava osnaživanje građana da svoja prava poznaju i koriste, kao i da se povećaju sposobnost i odgovornost pojedinaca i institucija koji su odgovorni za poštovanje, zaštitu i ostvarivanje prava. To prvenstveno podrazumeva pružanje mogućnosti građanima da učestvuju u oblikovanju odluka koje utiču na njihova ljudska prava. Pristup zasnovan na ljudskim pravima znači da standardi i principi ljudskih prava treba da se integrišu u kreiranje politike, kao i u svakodnevno upravljanje organizacijama.

Inicijativa Zdravi domovi, Liverpool

Inicijativa Zdravi domovi (*Healthy Homes Initiative*)⁸ uspela je da promeni sliku života u iznajmljenim stanovima u Liverpoolu i da najsiromašnijim građanima obezbedi bolje uslove života, ne dozvoljavajući da ostanu prepušteni uslovima na tržištu nekretnina. Cilj Inicijative bio je da se smanji broj smrti i hroničnih bolesti usled loših uslova života u stanovima koje iznajmljuju najsiromašniji građani. Inicijativa je uzimala u obzir fizičke uslove života, stanje u kojima se stanovi nalaze i zdravstvene probleme ljudi koji u njima žive. Prvo je sprovedeno istraživanje o uslovima života i o stanarima. Nakon toga je nadležna inspekcija hitno obišla najgore rangirane stanove i odmah počela da otklanja identifikovane nedostatke. Stanodavci su imali obavezu da aktivno učestvuju u tom procesu, uz obavezu da prioritarno reše sve nedostatke kako bi stanovi dostigli zakonski standard adekvatnog života. Tokom tog programa, na inicijativu nevladinih organizacija, zdravstvenih radnika i pravnih zastupnika građana, inspekcija je proverila više od 6.000 stanova. Istovremeno, identifikovano je 4.400 opasnosti koje su se morale otkloniti hitno, a vlasnici stanova su, posledično, morali da izdvoje više od 5.000.000 funti za unapređenje uslova stanovanja za najsiromašnije građane Liverpoola.

8 Za više informacije videti: <http://www.makingthelink.net/case-study/healthy-homes-liverpool>

Pristup zasnovan na ljudskim pravima kao sredstvo borbe za pravo na stanovanje u Dublinu

OVAJ PROJEKAT JE NOVIM PRISTUPOM USPEO DA U POTPUNOSTI REDEFINIŠE PROBLEM, STAVLJAJUĆI LOŠE USLOVE STANOVANJA U KONTEKST MEĐUNARODNIH OBAVEZA I DUŽNOSTI REPUBLIKE IRSKE. POSLEDIČNO, IRSKA JE PRIHVATILA OBAVEZU DA NA NACIONALNOM I LOKALNOM NIVOU ODGOVORI NA TAJ PROBLEM I PREUZME NA SEBE OBAVEZU DOSTIZANJA ADEKVATNIH STANDARDARDA.

Nakon bezuspešnih individualnih pokušaja da ostvare svoje pravo na stanovanje, građani su se udružili s nevladinim organizacijama, akademskom zajednicom i socijalnim i zdravstvenim radnicima kako bi zahtevali promenu. Metodologija je podrazumevala organizovanje čestih sastanaka i treninga za korisnike stanova, uključujući i upoznavanje s nacionalnim i međunarodnim standardima u toj oblasti.

Srž problema u ovom slučaju bilo je decenijsko negiranje gradskih vlasti da imaju odgovornost za uslove života u stanovima. Njihov stav je bio da su građani odgovorni za nizak standard u stanovima i da je odgovornost, kao i obaveza, isključivo individualna.

Ovaj projekat je novim pristupom uspeo da u potpunosti redefiniše problem, stavljajući loše uslove života u kontekst međunarodnih obaveza i dužnosti Republike Irske. Posledično, Irska je prihvatila obavezu da na nacionalnom i lokalnom nivou odgovori na taj problem i preuzme na sebe obavezu dostizanja adekvatnog standarda stanovanja.

Uspeh ovog projekta bio je u jednostavnosti i jasnoći pristupa zasnovanog na ljudskim pravima i njegovoj dostupnosti građanima, kao i u uporednom razvoju zajednice. Takav pristup stvorio je okvir koji građani razumeju i podržavaju, ali koji i korespondira s jezikom i pristupom državnih organa.

Ovo je bio jedan od prvih projekata koji je pokazao da pravo na stanovanje nije samo nejasna vrednost koju je nemoguće precizno formulisati i kvantifikovati. Univerzalni principi ljudskih prava u pogledu transparentnosti,

odgovornosti, nepristrasnosti, učešća, osnaživanja i nediskriminacije bili su sredstvo za postizanje promena. Projekat je u javnosti prihvaćen kao primer dugoročnog rezultata jer je osnažena grupa stanara i socijalnih radnika koji mogu nastaviti da ispituju i kritikuju rad državnih organa u budućnosti, ne samo u vezi s pravom na stanovanje već i u vezi sa ostvarivanjem drugih garantovanih prava. Saradnja s različitim akterima dala je projektu legitimitet koji je vodio do toga da najšira javnost da podršku pitanju koje je na početku izgledalo kao malo lokalno pitanje, bez značaja za društvo u celini.

Projekat organizacije Just Fair – 1 For Equality

Cilj organizacije *Just Fair* je da praćenjem i zastupanjem zaštite ekonomskih i socijalnih prava doprinese tome da Velika Britanija postane pravednije društvo. Ta organizacija je posvećena upoznavanju građana s međunarodnim standardima o ljudskim pravima i mogućnostima njihovog korišćenja i stremi unapređenju kreativnog i konstruktivnog razmišljanja, obuka i prakse kako bi se osiguralo da se ekonomska i socijalna prava poštuju, štite i ispunjavaju.

Jedna od poslednjih kampanja organizacije *Just Fair* pokazuje kako se može uticati na građane i kako se građani mogu motivisati da se uključe u unapređenje ekonomskih i socijalnih prava, u postizanje socijalne i ekonomske jednakosti. **Kampanja 1forequality⁹** počela je nakon što je 2010. godine Britanski parlament usvojio Zakon o jednakosti (*The Equality Act 2010*), koji, između ostalog, propisuje „socijalno-ekonomsku dužnost“. Prema zakonu, ta dužnost znači da bi nosioci vlasti imali obavezu da „obavljaju svoju dužnost na način koji doprinosi smanjenju nejednakosti koja je rezultat socijalno-ekonomske nepravde“.

Glavna aktivnost ove kampanje je zagovaranje i motivisanje građana da se direktno obraćaju svojim predstavnicima sa zahtevom da podrže taj zakon. Platforma na kojoj se kampanja vodi daje mogućnost građanima da direktno, putem nje, pišu predstavnicima (uz mogućnost da pismo sastave sami ili da koriste predlog *Just Fair*).

⁹ Za više informacija videti: <https://1forequality.com/>

Trenutno 78 predstavnika građana, iz 5 različitih partija, i više od 70 predstavnika akademske zajednice podržava i vladu da sprovede svoju zakonsku obavezu.

CHECK IF YOUR MP IS 1 FOREQUALITY

Click the icon above if your MP has signed EDM 591, (if you have, great! You don't need to do anything else).*

WRITE TO YOUR MP

Click the icon above if your MP and ask them to support EDM 591. If you need some inspiration, feel free to use or adapt text below.

LET US KNOW!

If you receive a response, remember to forward it to us at info@just-fair.co.uk and info@equalitytrust.org so we can keep track of them.

TWEET YOUR MP

You can also contact your MP on twitter, click the icon above to find their twitter profile.

Oxfam and Unilever – zagovaranje za prepoznavanje i ukidanje neplaćenog rada i osnaživanje žena

VAŽNO JE DA ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA RAZUMEJU DA BIZNISI U ARENU LJUDSKIH PRAVA NE DONOSE SAMO NOVAC I DA IMA MNOGO PROSTORA ZA UZAJAMNO UČENJE I NAPREDOVANJE. TEHNIČKA EKSPERTIZA, ALI I ZNANJE O ORGANIZACIJI I VOĐENJU PROJEKATA, MOŽE BITI ZNAČAJNA INSPIRACIJA ZA CIVILNI SEKTOR.

Pristup zasnovan na ljudskim pravima podrazumeva i stalnu potragu za saveznicima, stvaranje partnerstava i udruživanje. Jedan od zadataka organizacija civilnog društva jeste da motivišu što širi krug društvenih aktera da se uključe u zaštitu ljudskih prava. Snaga organizacija civilnog društva u tome je što one mogu da prepoznaju potencijal u akterima koji ni sami ne vide u kojoj meri i kako mogu da doprinesu. Jedan od tih aktera svakako su kompanije, i partnerstva između biznisa i organizacija za zaštitu ljudskih prava sve su češća. Resursi koje danas imaju kompanije mogu znatno do-

prineti rešavanju mnogih izazova. Važno je da organizacije civilnog društva razumeju da biznisi u arenu ljudskih prava ne donose samo novac i da ima mnogo prostora za uzajamno učenje i napredovanje. Tehnička ekspertiza, ali i znanje o organizaciji ili vođenju projekata, može biti značajna inspiracija za civilni sektor. Pored toga, promene u međunarodnom i različitim nacionalnim zakonskim okvirima doprinele su tome da kompanije postanu značajni poznavaoци standarda ljudskih prava i vrlo često nosioci promena širom sveta. Ovakva partnerstva veoma su česta i važna na globalnom nivou. Analiza takve saradnje svim akterima pruža know-how i testira ideje za koje drugi ne bi imali sredstva.

Primer takve saradnje su **Oxfam** i **Unilever**¹⁰, koji zajedno zagovaraju promenu javnih politika kako bi, boljim pristupom javnim službama, infrastrukturi i socijalnoj zaštiti, prepoznale i regulisale kućni rad i neplaćeni rad, posebno kućni rad devojčica i žena. Pored promene politike, projekat je usmeren i na promenu stavova i ponašanja javnosti i promovisanje zajedničke odgovornosti za sudbinu radnika. Iako su aktivnosti ovakvih projekata nesrazmerno velike u odnosu na mogućnosti drugih organizacija civilnog društva (na primer, samo u Zimbabveu i Filipinima projekat je direktno podržalo 250.000 žena i devojčica), njihova iskustva mogu biti značajna na različitim nivoima. Uticaj i doseg aktivnosti javnog zagovaranja unapređeni su kombinovanjem znanja, podataka i kontakata u zajednicama koje ima *Oxfam*, s pristupom resursima, medijima i potrošačima koji ima *Unilever*. Na nivou zajednice, aktivnosti se sprovode posredstvom škola i kulturnih lidera, kao i verskih grupa, kako bi se promenili društveni stavovi i podstakle promene ponašanja.

NOVE TEHNOLOGIJE

Digitalna humanitarna mreža (Digital Humanitarian Network [DHN])

Svrha **Digitalne humanitarne mreže**¹¹ je u tome da spoji digitalne volontere sa organizacijama civilnog društva kojima treba podrška. Ideja je potekla od studenta Univerziteta Tufts Patrika Mejera (Patrick Meier)

¹⁰ Za više informacije videti: <https://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/project-sunrise-final-report-338731>

¹¹ Za više informacija videti: <http://digitalhumanitarians.com/>

nakon zemljotresa u Haitiju. Koristeći izvore iz medija i s društvenih mreža, kao i satelitske snimke, on je kreirao jedinstvenu digitalnu mapu koja je oslikavala situaciju na terenu. Nakon samo nekoliko dana, pridružilo mu se nekoliko stotina volontera iz celog sveta. Kad su se uspostavile mobilne veze, ljudi su počeli da šalju poruke o lokacijama na kojima su bili zarobljeni. Kako su poruke bile na lokalnom jeziku, Digitalna humanitarna mreža se povezala s više od 1.000 ljudi koji žive širom sveta, a poznaju jezik. Oni su preko platforme preveli više od 10.000 poruka koje su ukazivale na lokaciju ljudi. Toliki broj prevodilaca i IT stručnjaka doveo je do toga da od poruke do lociranja na mapi u proseku prođe samo deset minuta.

Danas ova organizacija nastavlja sa svojim radom, a pored kriznih situacija pomaže i u slučajevima deforestacije i lovokrađe u Africi. Učestvovali su u praćenju epidemije ebole tako što su, koristeći satelitske snimke, izveštaje medija i humanitarnih radnika, mapirali i pravili detaljnu sliku infrastrukture na terenu kako bi svuda mogla da se ukaže medicinska pomoć.

Monitoring medija u vezi sa određenim događajima (Event based media monitoring – EMM)

Britanska nevladina organizacija **Every Casualty** (Svaka žrtva)¹² bavi se praćenjem i izveštavanjem o žrtvama oružanih sukoba. Misija te organizacije je u tome da nijedna civilna žrtva oružanog nasilja ne ostane nezabeležena. Razvili su metodologiju sistemskog praćenja događaja i izveštavanja o njima koja im omogućava da unakrsno upoređuju medijske izveštaje i proveravaju verodostojnost podataka u njima. Kako o sukobima mediji često izveštavaju parcijalno, koristeći neproverene izvore, njihov najveći izazov je u odlučivanju koje medijske izvore treba pratiti, koje informacije treba tražiti, kako upravljati procesom praćenja i šta učiniti s prikupljenim informacijama. Tako je, na primer, tokom rata u Iraku ta metodologija podrazumevala dobijanje podataka primarno iz medijskih izveštaja; oni se potom upoređuju s dostupnim podacima iz bolnica i nevladinih organizacija i sa zvaničnim statističkim podacima.

¹² Za više informacija videti: <http://www.everycasualty.org/downloads/ec/ecppp-towards-recording-every-casualty.pdf>

Sve pretpostavke i kalkulacije pregledala su najmanje dva člana tima, a svaki incident ili smrt podupiralo je najmanje osamnaest informacija iz različitih izvora. Njihov kompjuterski program, iako nije savršen, ostao je jedan od najcenjenijih u toj oblasti jer je korišćenje standardizovanih indikatora za označavanje datuma, vremena, mesta, oružja i demografskih podataka koji su se koristili uticalo na veliku preciznost u računanju. Njihov javno dostupan program koristi samo proverene činjenice i konstantno ažurira podatke i beleži promene. Dok je sukob trajao, taj program je identifikovao ne samo veliki broj žrtava već i, u 9% slučajeva, njihova imena, što je bio veliki uspeh.

Monitoring u stvarnom vremenu – primer zaštite šuma u Africi

Rainforest Foundation UK, u saradnji s partnerskom organizacijom u Kamerunu, *Forêts et Développement Rural* (FODER), 2015. godine je razvila i testirala nov sistem za praćenje stanja i zaštite šuma – *ForestLink*.¹³ **ForestLink** je aplikacija koja omogućava zajednicama, bilo gde u svetu, da u realnom vremenu „uhvate“ i prenesu vlastima ili drugim zainteresovanim stranama precizno georeferencirane izveštaje o nezakonitim aktivnostima u šumama – čak i u područjima gde nema mobilne ili internet veze. Aplikacija se lako prilagođava potrebama zajednica, tako da i ljudi koji ne znaju da čitaju i pišu mogu da prenose informacije o incidentima.

Informacije o ilegalnim aktivnostima mogu se prikupiti pomoću tablet računara ili pametnog telefona, a zatim se za samo dvadeset sekundi prenose u onlajn bazu podataka putem satelitskog modema. Različite nevladine organizacije, lokalne zajednice i predstavnici vlasti mogu da pristupe bazi podataka i da je analiziraju. Ta tehnologija ima potencijal da transformiše upravljanje šumama i nadgledanje, čineći lokaciju i vrstu prijavljenih prekršaja vidljivim najširem krugu zainteresovanih lica.

Ono što pristup ove aplikacije posebno izdvaja od drugih jeste to što ona prepoznaje vezu između ljudskih prava i životne sredine, vraćajući zajednicama koje žive u šumama i od šuma moć da ih brane i odlučuju o upravljanju njima.

¹³ Za više informacija videti: <https://www.rainforestfoundationuk.org/>

Potencijal alternativnih društvenih mreža u zagovaranju

Društvene mreže su u potpunosti promenile način na koji društveni pokreti i nevladine organizacije funkcionišu. Mnogim organizacijama one su primarno sredstvo rada i bez njih su zagovaranje, monitoring i osnaživanje zajednica nemogući. Pored toga što organizacije koriste uobičajene društvene mreže, važno je napomenuti da postoje i načini komunikacije koji sasvim odgovaraju na njihove potrebe i prevazilaze izazove korišćenja društvenih mreža kao što su ugrožavanje bezbednosti, privatnosti, širenje lažnih vesti ili manipulacije.

Navešćemo neke primere:

- Platforme kao što su *Groundwork* i *Hustle* prepoznaju da najveća snaga nekad nije u broju ljudi koji učestvuju u konverzaciji, već u dubljoj vezi ljudi koji ideju podržavaju, koji su spremni da učestvuju u akcijama, a ne da samo budu deo klik aktivizma.
- *FireChat* je aplikacija prvenstveno kreirana za muzičke festivale, koja omogućava korisnicima da međusobno razgovaraju bez pristupa internetu ili mobilnoj mreži. To svojstvo čini *FireChat* zanimljivim za korišćenje u vreme kriza, kada internet može biti u prekidu, a ostale mreže nedostupne. Ova aplikacija se široko koristila tokom studentskih protesta na Tajvanu (Sunflower Student Movement) i Kišobran revolucije u Hongkongu (Umbrella Revolution). Velika mana ove aplikacije jeste to što ostavlja otvoren prostor za potencijalno praćenje, informacije nisu enkriptovane i čuvaju se u telefonu osobe koja koristi aplikaciju.
- *FrontlineSMS* je aplikacija koja je postala zanimljiva organizacijama civilnog društva jer omogućava brzo i jednostavno slanje poruka, dobijanje informacija, praćenje događaja, i pruža uputstva o ponašanju u određenim situacijama (prirodne katastrofe, teroristički napadi, revolucije). Posebno je važno to što vam za nju nije neophodan telefon s naprednom tehnologijom. Aplikacija se, primera radi, koristila nakon zemljotresa na Haitiju kako bi žrtve mogle da šalju hitne poruke o svojoj lokaciji ili medicinskim problemima. Poruke su se automatski prosleđivale nadležnim organima i organizacijama civilnog društva.

U Malaviju i Ugandi 1.200.000 građana koristi ovu aplikaciju radi boljeg pristupa zdravstvenoj zaštiti, a može se koristiti i za slanje medicinskih nalaza, povezivanje s lekarima i edukaciju o reproduktivnom zdravlju. Na primer, Institut za reproduktivno zdravlje Univerziteta Džordžtaun (*Georgetown University's Institute for Reproductive Health [IRH]*) u projektu *CycleTel* koristi *FrontlineSMS* da ženama širom sveta pruži informacije o reproduktivnom zdravlju putem SMS-a.

ZAKLJUČAK

Ovaj prikaz nekih od novih tendencija i primera u vezi sa zagovaranjem, monitoringom i osnaživanjem trebalo bi, pre svega, da posluži kao podsetnik na to koliko je važno razmenjivati znanje i iskustvo među organizacijama civilnog društva. I pored sasvim drugačijih okolnosti u kojima širom sveta rade, organizacije civilnog društva mahom se susreću sa sličnim izazovima na koje je moguće dati zajednički odgovor.

Intenzitet ubrzane urbanizacije i migracija biće izazov i za organizacije koje na prvi pogled nemaju previše veze s tim pojavama. Stvaranje planova i politika sigurno će biti obeleženo okolnostima kao što su rast broja stanovnika u sredinama u kojima te organizacije rade, raznolikost grupa koje tu žive, novi jezici, nove kulture i, verovatno, sve veći ekonomski i socijalni jaz.

Povratak posmatranju široke slike, koliko god lokalno delovao projekat koji organizacija sprovodi, trend je koji nas podseća da su, u vreme intenzivne globalizacije, i lokalne aktivnosti potencijalno deo velike slagalice zaštite ljudskih prava.

Pristup zasnovan na ljudskim pravima nameće zadatak da se projekti sprovode uz posmatranje širokog okvira i analizu uzročno-posledične veze implementacije standarda ljudskih prava, državnih politika i uloge koju imaju ostali učesnici tog procesa – od multinacionalnih kompanija, preko regionalnih saveza, sve do globalnih pokreta.

Neograničena mogućnost komunikacije i neophodna brzina reakcije pružaju priliku da razvoj tehnologije bude pokretač rada civilnog društva. Da bi se ispratili sve promene i reagovalo dovoljno brzo i adekvatno, trebalo bi da u radu organizacija civilnog društva učestvuju ljudi najrazličitijih profila. Organizacije civilnog društva postale su mesta gde saraduju umetnici, programeri, pravnici, politikolozi, lekari i mnogi drugi. Takav razvoj događaja obogatio je zajednicu ljudskih prava i pruža mogućnost da se unapredi rad organizacija koje se bave promocijom i zaštitom ljudskih prava.

Problemi s kojima se organizacije civilnog društva sreću intenzivni su i nepredvidljivi, ali, s druge strane, metodi koje organizacije mogu koristiti u svom radu nikad nisu bili raznovrsniji. Međusobna saradnja, analiza dobrih praksi i otvaranje vrata stručnjacima iz različitih oblasti učiniće svaku zajednicu organizacija civilnog društva agilnijom, efikasnijom i spremnijom da odgovori na izazove. Stoga se nadamo da je ovaj kratki pregled iskustava organizacija civilnog društva koje se bave zagovaranjem, monitoringom i osnaživanjem zajednica u oblasti ljudskih prava koristan alat za unapređenje rada organizacija koje su u Srbiji posvećene istim temama.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ДИЧИЋ, Невена, 1982-

Stvarno korisno znanje za unapređenje rada organizacija
za zaštitu ljudskih prava : priručnik za javnu upravu / [autorka
Nevena Dičić Kostić ; prevod Jelena Petrović Popović]. - Beograd
: A11 -inicijativa za ekonomska i socijalna prava, 2019 (Beograd :
New image). - 35, 35 str. : ilustr. ; 20 cm

Nasl. prištampanog engl. teksta: Really Useful Knowledge for the
Improvement of Work of Human Rights Organizations. - Oba rada
štampana u međusobno obrnutim smerovima. - "...napravljen i
objavljen u okviru projekta 'Operacionalizacija ljudskih prava - od
praktičnih politika do lokalnog nivoa'..." --> kolofon. - Tiraž 300. -
Napomene uz tekst.

ISBN 978-86-900707-2-5

а) Лудска права -- Заштита

COBISS.SR-ID 278109708

A11*
inicijativa za
ekonomski i
socijalni prava